

به نام خداوند جان آفرین

نواوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق

راهنمایی برای آموزگاران، مدیران و معلمان

ترجمه، مطالعه و تطبیق و تألیف:
دکتر مرتضی مجدفر
زری آقاجانی

نشر امرو
۱۳۸۹

مجدفر، مرتضی، ۱۳۲۴ -

نوآوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق: راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران. مرتضی مجدفر، زری آقاجانی

تهران: امرو، ۱۳۸۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۲۷-۴۲-۷

موضوع: نوجوانان - بهداشت روانی - راهنمای آموزشی (راهنمایی)

۱۳۸۹، ۲ الف، ۱۰۲۹ LB

۳۶۳

۹۷۸۶۰۰۵۳۲۷۴۲۷

نشر امرو

نوآوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق

راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران

براساس نوشته‌ای از: نانی پاتولو

• ترجمه، مطالعه تطبیقی و تألیف: دکتر مرتضی مجدفر، زری آقاجانی

• ویراستاران علمی: دکتر لیلا سلیقه‌دار، ابراهیم اصلانی

• ویراستار ادبی: کبری محمودی

• طرح روی جلد: ساعد مشکي

• طراح گرافیک: فرزانه پورسیفی (دفتر طراحی/شاهرخ گرافیک)

• چاپ نخست: ۱۳۸۹

• شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

• لیتوگرافی: نوید • چاپ: خانه فرهنگ و هنرگویا • صحافی: اندیشه

• نشانی ناشر: تهران - صندوق پستی ۳۴۹۶ - ۱۶۷۶۵

• تلفکس: ۷۷۸۹۲۹۵۲ - ۸۸۳۴۵۳۱۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۲۷-۴۲-۷

حق چاپ برای نشر امرو محفوظ است

۵

سراغاز

۹

پیش گفتار

۱۳ ۵

تکالیف درسی، در دسری بزرگ برای معلمان

۱۹ ۲

غلبه بر مشکلات تکالیف درسی

۲۵ ۳

نکاتی برای انجام بهینه ی تکالیف درسی
آشنایی با ۱۸ راهبرد مؤثر

سراغ از

مجموعه‌ای که پیش رو دارید، از سلسله کتاب‌های هدایت دانش‌آموزان به سوی موفقیت انتخاب شده است. این مجموعه به نشانی اینترنتی <http://www.Learnstudy skills.com> قابل دسترسی است و نوشته‌ی تحقیقی «با تکالیف درسی به دانش‌آموزان خود کمک کنید» که در این کتاب، محتوای تغییر یافته‌ی آن را با عنوان «نوآوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق» برای خوانندگان ایرانی ارائه کرده‌ایم، از سوی واحد آموزش «اداره‌ی تحقیقات آموزشی و توسعه‌ی ایالات متحده‌ی آمریکا» با نشانی عمومی <http://www.ed.gov/pubs/Helpingstudents/...> در اینترنت قرار داده شده است.

نانسی پانولو^۱ نویسنده‌ی کتاب و لیندا داربی^۲ ویراستای آن است. تصاویر کتاب نیز کار خانم

1. Nancy Paulu

2. Linda. B. Darby

مارگریت اسکات^۱ است که در ترجمه‌ی فارسی به دلیل عدم تطابق آن‌ها با فرهنگ کشورمان، مورد استفاده قرار نگرفته است. شماره‌ی ISBN کتاب ۲-۴۹۴۳۶-۰۱۶-۰ است که پس از تألیف اولیه در فوریه‌ی ۱۹۹۸، در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۷ مجدداً ویرایش شده است. ما نیز همین متن را در اختیار داشته‌ایم.

محتوایی از این کتاب که آن را به عنوان هفتمین جلد از مجموعه کتاب‌های راهنمای آموزشی امروز برگزیده‌ایم، قدری با متن اصلی آن متفاوت است. در واقع، ما تلفیقی از ترجمه، پژوهش و تألیف را مدنظر داشته‌ایم. شیوه‌ی کار بدین صورت بود که ابتدا متن کتاب با دقت تمام از زبان انگلیسی ترجمه شد. زحمت اصلی ترجمه به عهده‌ی **خانم آقا جانی** بود. سپس براساس متن ترجمه شده، مطالعات تطبیقی و ویژه‌ای توسط اینجانب صورت پذیرفت و مطابق با ویژگی‌های نظام آموزشی ایران، واقعیت‌ها و مثال‌هایی برای موارد ذکر شده در متن خارجی فراهم آمد و نکاتی که با روش‌های آموزشی رایج در ایران منافات داشتند، کنار گذاشته شدند. آن‌گاه براساس متن اصلی و تجربه‌های جمع‌آوری شده، کتاب جدیدی برای خوانندگان ایرانی تألیف شد. از این‌روست که بر روی جلد و شناسنامه‌ی کتاب، از عبارت **ترجمه، مطالعه‌ی تطبیقی و آماده‌سازی** استفاده کرده‌ایم. هم‌چنین سعی ما بر این بود از ارائه‌ی مطالب مشابهی که در کتاب‌های معتبر ترجمه و تألیف شده به زبان فارسی درباره‌ی «تکلیف» وجود دارند، خودداری کنیم.

با تغییراتی که در نظام ارزش‌یابی از آموخته‌های دانش‌آموزان در دوره‌های ابتدایی و راهنمایی پدید آمده و اهمیتی که آیین‌نامه‌ی امتحانات جدید برای **تکالیف درسی و فعالیت‌های خارج از کلاس فراگیرندگان** قائل شده است، به‌نظر می‌رسد مطالب مندرج در این کتاب، می‌تواند راهنمای مناسبی برای پدران، مادران و معلمان باشد و تکالیف ارائه شده توسط معلمان برای فراگیرندگان، نه از سر مکلف ساختن

اجباری آن‌ها، بلکه در ایجاد لذت و عشق و علاقه به یادگیری در میان دانش‌آموزان مؤثر باشد. اگر بخواهیم، کودکان و نوجوانان ایرانی نیز می‌توانند مشق بدون اشک را تجربه کنند. به‌طور قطع از رهگذر انجام تکالیف پویا و خلاق، و در کنار سایر برنامه‌هایی که برای تربیت آن‌ها به کار می‌گیریم، توانمندی آن‌ها در رویارویی با جهان در حال تغییر، افزایش خواهد یافت و شهروندانی فهیم فراروی ما خواهند بود.

امیدواریم این کتاب نیز مانند سایر مجلدات مجموعه کتاب‌های راهنمای آموزشی امروز، مورد استفاده خانواده‌ها، معلمان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت کشورمان قرار گیرد.

مرتضی مجدفر

راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران

۷

سراغ از

پیش‌گفتار

تکالیف درسی بسیار متنوع هستند و می‌توان آن‌ها را به گونه‌ای متفاوت برای دانش‌آموزان طرح کرد. برخی از معلمان، تکالیف درسی را به گونه‌ای طرح می‌کنند که یادگیری فراگیرندگان را با لذت توأم می‌سازد. ولی بعضی دیگر، تکالیف درسی را نوعی فعالیت عادی می‌پندارند که با انجام آن‌ها، دانش‌آموزان روی مسائل مهم و نکات اصلی درس، تمرین و تمرکز بیش‌تری می‌کنند و هدف از این کار، آن است که در آن درس، تسلط بهتری پیدا کنند. متأسفانه انواع اغلب تکالیف درسی که از کوچک‌ترین خلاقیتی بی‌بهره‌اند، فقط «مشغله‌ای» هستند که معلمان برای دانش‌آموزان خود می‌تراشند و هدف آموزشی خاصی در آن‌ها نهفته نشده است. دانش‌آموزان با انجام این تکالیف دلسرد می‌شوند و لذت و ارزش یادگیری را احساس نمی‌کنند. حتی به این نتیجه می‌رسند که معلمانشان نیز به آن‌ها اهمیت نمی‌دهند و آن‌طور که باید، درکشان نمی‌کنند. همین امر، موجب وارد شدن لطمه به مراحل تعلیم و تربیتی آنان می‌شود.

بنابر دلایلی، از دیرباز از تکالیف درسی به‌عنوان نقطه‌ای اتکایی در آموزش و پرورش کشورهای جهان

از جمله آمریکا نام برده شده است.^۱ یکی از آن دلایل این است که با انجام تکالیف درسی، زمان یادگیری افزایش می‌یابد و کودکانی که وقت بیش‌تری را به انجام تکالیف اختصاص می‌دهند، به‌طور متوسط در مدرسه نیز شاگردان بهتری هستند.

کارول^۲، از روان‌شناسان پیرو پلوم^۳، در بحث یادگیری کامل، استعداد را چنین تعریف می‌کند: «استعداد، مدت زمانی است که برای یادگیری کامل موضوعی لازم است.» وی استعداد را با طول زمان، متناسب می‌داند و می‌گوید، اگر بتوانیم شرایطی فراهم آوریم که زمان آموزش برای افرادی که ظاهراً کم‌استعداد هستند و در واقع زمان بیش‌تری را برای یادگیری می‌طلبند، افزایش یابد، حتی امکان این که آنان هم به یادگیری کامل دست یابند، وجود خواهد داشت. عده‌ای معتقدند، برای رساندن دانش‌آموزان به مرز یادگیری کامل، می‌توان از تکالیف درسی نیز استفاده کرد. ولی با متفاوت بودن دانش‌آموزان از لحاظ ویژگی‌های فردی که نمی‌توان برای همه‌ی آن‌ها تکلیف یکسان و همگنی را ارائه کرد و نیز سایر مشکلات، چه باید کرد؟ معلمان چگونه می‌توانند بر مشکلات ناشی از تکالیف درسی و اضطرابی که از طریق انجام تکالیف به شاگردان منتقل می‌شود، غلبه کنند؟

نظراتی که در این کتاب ارائه می‌شوند، بر مبنای تحقیقات معتبر آموزشی داخلی و خارجی تدوین شده‌اند و اطلاعات ارائه شده از بهترین و مجرب‌ترین معلمان نیز، به شکلی کارشناسی شده در کتاب درج شده است. در حین مطالعه‌ی این کتاب، به برخی عقاید آشنای قدیمی نیز برخورد خواهید خورد. اما ممکن است به

راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران

۱۰ اثر برای در یادگیری و تکالیف درسی

پیش‌گفتار

۱. آمریکا همواره مهد پژوهش‌های تربیتی بوده و «ادبیات تکالیف درسی و مشق شب» به نوعی با پژوهش‌های انجام شده در این کشور، ارتباط داشته است. دکتر نادرقلی قورچیان، پژوهشگر ایرانی، در تحقیق برجسته‌ای که درباره‌ی «تکلیف شب» انجام داده، در بخش «سیمای جهانی تکلیف شب»، قسمت عمده‌ای را به طرح دیدگاه‌ها و تحقیقات اندیشمندان آمریکایی اختصاص داده است.

2. Karoll

3. Blom

نکات و موارد خلاقانه‌ی جدیدی نیز دست یابید که برای روش تدریس معلمان مناسب باشد و به کار شما پدران و مادران نیز بیاید.

دانش‌آموزان، معلمان، والدین و معلمان خصوصی، همگی نقش حیاتی و مهمی را در مراحل انجام تکالیف درسی برعهده دارند. بیایید با پرمحتوا و غنی ساختن و هرچه مفیدتر کردن تکالیف درسی برای دانش‌آموزان و ایجاد شرایط مناسب برای پرورش خلاقیت فراگیرندگان، در رشد بهینه‌ی نسل آینده‌ی خود بکوشیم.^۱

۱. همان‌طور که در «سرآغاز» گفته شد چارچوب اصلی این کتاب، بر نوشته‌های خانم نانسی پائولو استوار است؛ ولی به جهت تطابق محتوای اثر با ویژگی‌های فرهنگی و جامعه‌شناختی کشورمان، با مطالعه‌ی تطبیقی خاصی که صورت پذیرفته، مثال‌های تجربی فرلوانی از معلمان خلاق و پژوهشگران ایرانی نیز به متن افزوده شده است.

